

Het 21^e SEOB-bulletin gaat in op lange-termijn en recente economische ontwikkelingen in Suriname. SEOB is een onafhankelijke instantie en werd in juni 2023 opgericht met het hoofddoel van het monitoren van het IMF-programma. Na de afronding van het IMF-programma richt de SEOB zich nu op het monitoren van de belangrijkste macro-economische indicatoren en het adviseren van de regering en belangrijke stakeholders. De gebruikte prestatie-indicatoren zijn gebaseerd op de doelstellingen van het IMF-programma. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken overzichtelijk gepresenteerd.

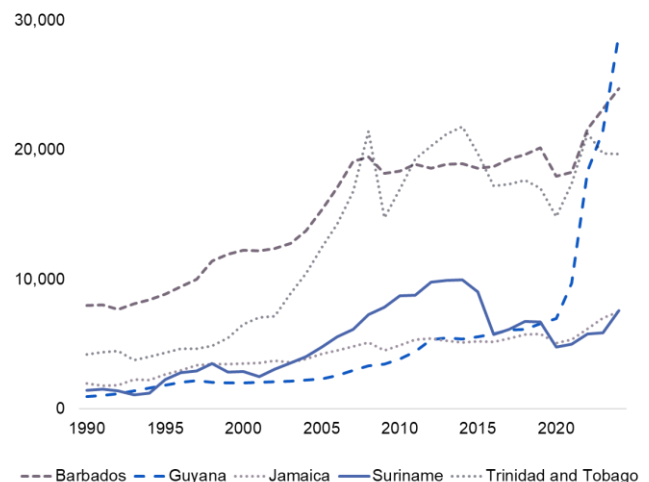
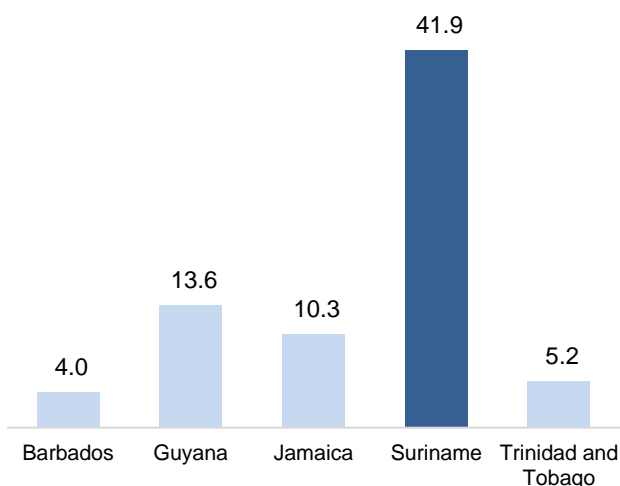
Kansen, uitdagingen en beleidskeuzen

Dit bulletin is gericht op de langetermijn macro-economische trends van Suriname. Enkele indicatoren die worden bekeken zijn de macro-economische groei, inflatie, de wisselkoers en de overheidsfinanciën. Uit deze analyse blijken terugkerende perioden van economische opleving gevolgd door scherpe neerwaartse trends. SEOB adviseert beleidsmakers lering te trekken uit het verleden, zodat de patronen van explosieve overheidsuitgaven gevolgd door binnenlandse financiering, die hun weerslag hebben op de wisselkoersontwaarding en hoge inflatie, zich niet herhalen.

Inflatie en groei

Prijsstijgingen (inflatie) in Suriname liggen historisch bekeken gemiddeld ver boven het niveau van vergelijkbare landen in de regio (figuur 1a). De hoge inflatie leidt tot koopkrachtdaling, armoede en inkomensongelijkheid. Verder is op te merken dat de inflatie in vergelijkbare landen een afnemende trend vertoont en doorgaans uitkomt op een cijferige, met name beneden 10%. Hieraan liggen verschillende factoren ten grondslag. De vergelijkbare economieën versterkten bijvoorbeeld hun monetair beleid en centrale bank onafhankelijkheid. Ook demonstreerden zij structurele verbetering in hun overheidsfinanciën, m.n. fiscale discipline. Zo versterkte Jamaica haar begrotingsdiscipline door een onafhankelijke *Fiscal Commission* op te richten. Barbados koppelde bijvoorbeeld loonstijgingen in de publieke sector aan productiviteitsgroei. In Suriname doen zich echter herhaaldelijk inflatiepieken voor. Deze worden vaak veroorzaakt door aanzienlijke begrotingstekorten, gevolgd door (binnenlandse) financiering van deze tekorten, gevolgd door wisselkoersstijgingen. Andere economieën kozen voor sterke governance, discipline en transparantie.

Figuur 1a: Gemiddelde inflatie 1990-2025 (in %) (links). Figuur 1b: BBP per capita in USD (rechts).

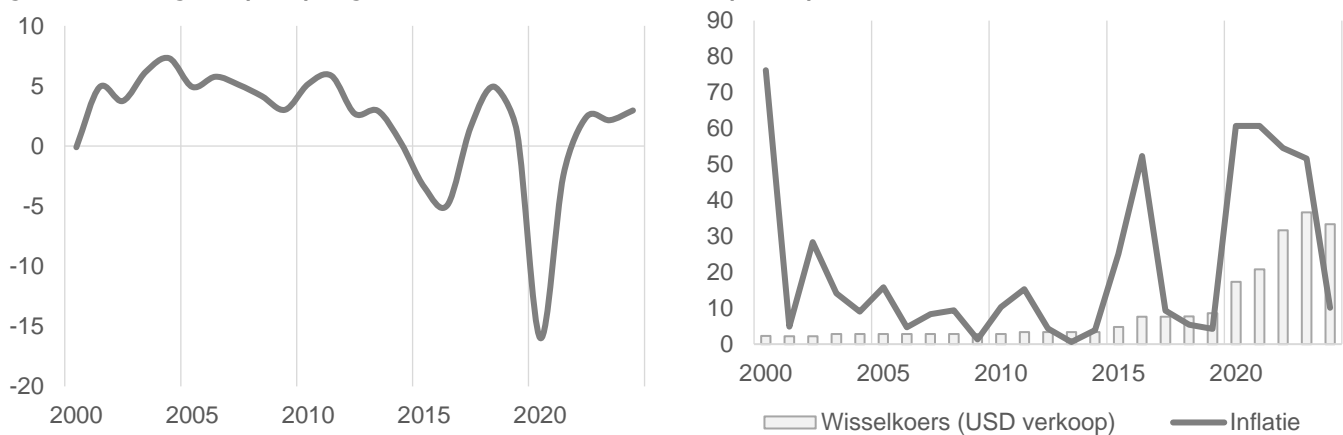

Bron: Wereldbank.

Bij het uitblijven van structurele hervormingen heeft Suriname meerdere malen te kampen gehad met hoge inflatie. Begrotingstekorten leidden bijvoorbeeld tot geldcreatie en ontwaarding van de wisselkoers. De afhankelijkheid van de economie en overheidsfinanciën van de mijnbouwsector versterkt dit vraagstuk. De periodes van hoge inflatie en onzekerheid uiteten zich op een daling van de welvaart, gemeten aan de hand van bruto binnenlands product (BBP) per hoofd van de bevolking. Waar het BBP van Suriname in begin jaren '90 nog relatief dichtbij die van Barbados, Guyana en Jamaica lag, is op te merken dat deze landen veel sterker groeiden (figuur 1b)

Tussen 2000 en 2013, groeide de economie gemiddeld met ruim 4% per jaar (figuur 2a) en bleef inflatie beperkt. Echter is een neerwaartse trend in de groei waar te nemen. Sinds 2013 veranderde het beeld, toen ook de effecten van de sluiting van Suralco duidelijk werden. Wegens financiering van overheidstekorten liep de inflatie op tot boven 50% per jaar. Tijdens de pandemie verergerde de situatie verder. En tussen 2020 en 2023 bedroeg de inflatie cumulatief meer dan 340% onder andere vanwege de nodige hervormingen binnen het IMF programma (figuur 2b). Dit had ook haar weerslag op de groei.

Figuur 2a: BBP-groei (links). Figuur 2b: wisselkoers en inflatie (rechts).

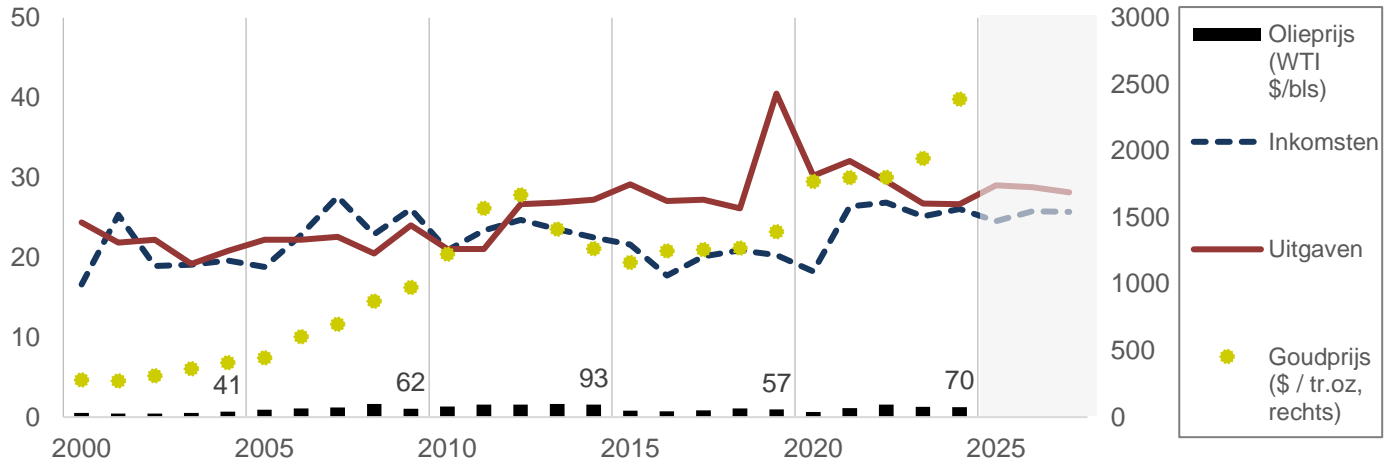
Bronnen: ABS en CBvS.

Overheidsfinanciën

SEOB benadrukt dat de overheidsfinanciën in Suriname enorm fragiel zijn. Sinds 2012 overstijgen de overheidsuitgaven structureel de inkomsten. Het IMF-programma eiste strikte begrotingsdiscipline. Echter zien we historisch dat in verkiezingsjaren de uitgaven vaak toenemen, met name vanwege operationele uitgaven. Dit is ook voor 2025 zorgwekkend. Het huidige jaar vormt een directe uitdaging voor het in toom houden van het overheidsbudget.

Aan de inkomstzijde blijft Suriname aanzienlijke belastinginkomsten mislopen. Volgens schattingen van SEOB gaat het jaarlijks om USD 175 tot 200 miljoen ofwel 5 tot 7 procent van het BBP. Oorzaken hiervan zijn onder meer inefficiënte belastinginning, ontduiking en corruptie. Dit beperkt de beleidsruimte en belemmert het vermogen van de overheid om noodzakelijke investeringen te doen.

Figuur 3. Overheidsfinanciën en grondstofprijzen.

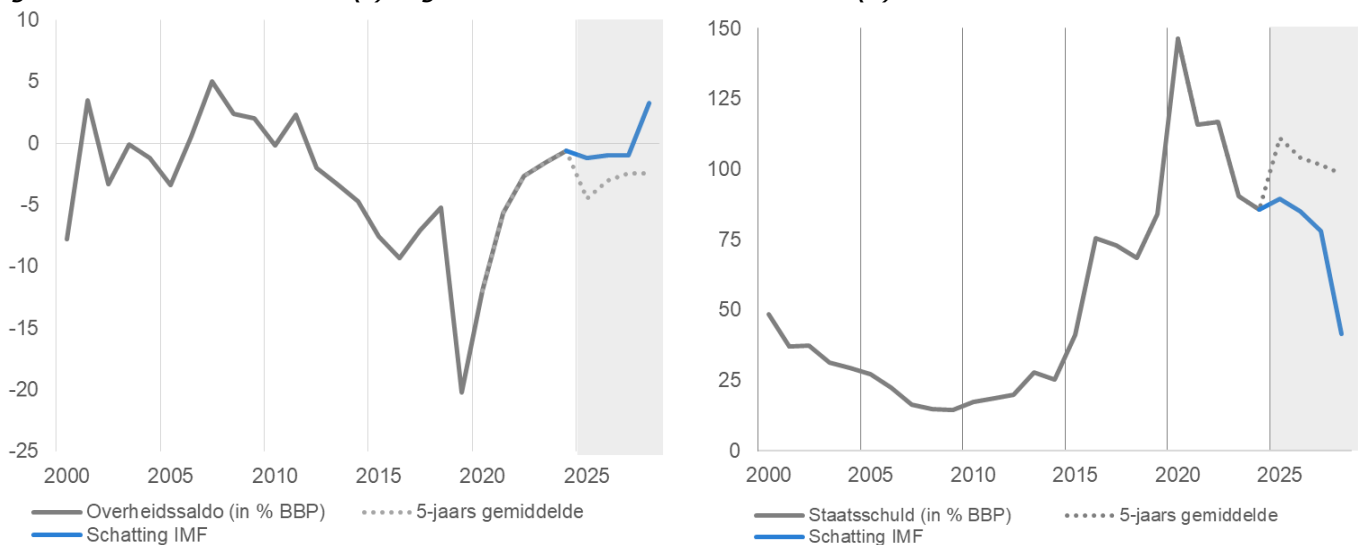

Bronnen: IMF, Ministerie van Financiën en Planning, Wereldbank.

In de afgelopen jaren had het structurele overheidstekort—de uitgaven die steeds hoger waren dan de inkomsten—haar weerslag op de staatsschuld. Sinds 2013 steeg de staatsschuld exponentieel vanwege zowel binnenlandse als buitenlandse financiering. Waar de schuldratio (staatsschuld in % van het BBP) nog onder de 35% lag tussen 2005 en 2013, steeg deze tot bijna 150% in 2020-2021. Ondanks herstructurering en steun van het IMF blijven de rentelasten zwaar wegen op de begroting.

SEOB verwacht dat de rentedruk op de begroting nog enkele jaren zal voortduren, met name tussen nu en de werkelijke olie-inkomsten rond eind 2028. Dat gaat ten koste van investeringen in onderwijs, infrastructuur en sociale bescherming in afwachting van het olieged. SEOB ziet enorme kwetsbaarheden voor de economie zonder fundamentele hervormingen in zowel de ontvangsten als uitgavenzijde van de overheidsfinanciën. De nieuwe *fiscal rules* opgenomen in de comptabiliteitswet (zie [SEOB Bulletin 19](#)) zijn uiteraard een lichtpunt. SEOB verwacht dat de overheidsinkomsten alleen structureel zullen verbeteren als er daarvoor de politieke wil aanwezig is. In de aanbevelingen gaan wij in op versterken van instituten, wat noodzakelijk is om de overheidsinkomsten te verhogen.

Figuur 3a: Overheidsfinanciën (L). Figuur 3b: Staatsschuld in % van BBP (R).

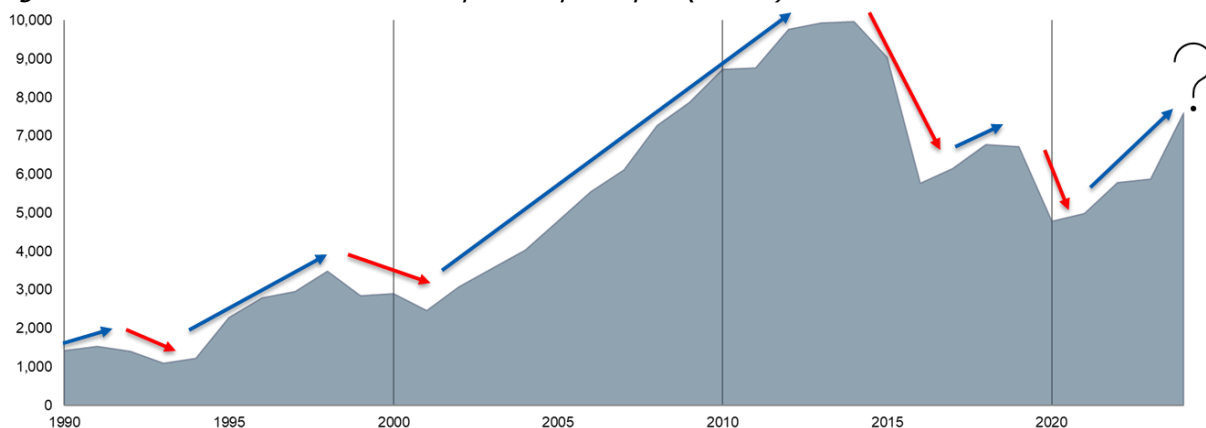
Bronnen: IMF, Ministerie van Financiën en Planning, SDMO.

Recente economische ontwikkelingen

Tegen het einde van 2024 en het begin van 2025 waren er signalen te merken van economisch herstel. De economie is langzaam aan het groeien, gedreven door de transport, constructie, en horeca-gerelateerde sectoren. Tegelijkertijd merken we dat de SRD van januari t/m april 2025 deprecieerde gevolgd door inflatie. De excessieve overheidsuitgaven maakten de overheid tot een belangrijke bron van geldschepping. De effecten van de importheffing vanuit de VS welke nog niet zijn meegenomen in deze economische analyse, bieden geen positief vooruitzicht. In een economie die sterk afhankelijk is van import, vertaalt dit zich snel in verminderde koopkracht. Het herstel blijft daardoor kwetsbaar en is het noodzakelijk dat de overheidsfinanciën onder controle blijven.

De Centrale Bank speelt een centrale rol in het beheersen van inflatie, maar haar beleidsruimte is beperkt bij het ontbreken van een afstemming van de overheidsuitgaven op de Monetaire doelstellingen (M0 en NDA-targets). Instrumenten zoals verhoging van de kasreserve, valuta-interventies en openmarkt operaties kunnen tot zekere mate effectief zijn als de overheid haar uitgaven niet afstemt op haar inkomsten beperkingen. Zonder afstemming met het begrotingsbeleid is de effectiviteit van monetair beleid beperkt.

Figuur 4. Suriname: Bruto binnenlands product per capita (in USD)

Bron: Wereldbank.

Hoe bereikt Suriname duurzame economische welvaart?

Het bereiken van duurzame economische welvaart vraagt onder meer om sterk leiderschap, een visie voor Suriname, en partijpolitiek-overstijgend beleid. Inconsistent beleid uitte zich op de ontwikkeling in het bbp per hoofd benadrukt dit. Periodes van toenemende welvaart worden telkens onderbroken door suboptimale beleidskeuzen (figuur 4). De laatst-gemeten welvaart in Suriname (rond \$7.500 per capita in 2024) ligt bijvoorbeeld op het niveau dat we al in 2009 bereikt hadden.

Korte terugblik op het IMF-programma

Het Extended Fund Facility IMF-programma dat Suriname in 2021 aanging, werd in maart 2025 afgerond. Het IMF geeft aan dat "De belangrijkste economische doelstellingen zijn bereikt: de economie groeit met ongeveer 3%, de inflatie is gedaald, de overheidsschuld neemt af, en de Centrale Bank van Suriname heeft haar onafhankelijkheid en financiële positie versterkt". Ook kreeg Suriname toegang tot buitenlandse kapitaalmarkten en was zij in staat haar buitenlandse schulden te herschikken. Binnen het programma zijn er enkele belangrijke maatregelen doorgevoerd zoals:

- Afbouw van subsidies op brandstof; gedeeltelijke afbouw op nutstarieven
- Aannemen van nieuwe aanbestedingswet
- Goedkeuring van nieuwe begrotingswet en wet Spaar en Stabilisatiefonds Suriname

- Herkapitaliseren van de CBvS; publicatie achterstallige jaarverslagen CBvS
- Inwerkingtreden van de BTW wet
- Inwerkingtreden van de nieuwe Centrale Bankwet
- Review van asset quality van commerciële banken
- Versterking van anti-witwas (AML/CFT) raamwerk

Hoewel er vorderingen zijn geboekt, zijn enkele belangrijke actiepunten niet doorgevoerd. Deze hebben vooral te maken met governance en anti-corruptie, zoals het publiekelijk bekend maken van vermogens van politiek prominente personen.

Vooruitzichten en Aanbevelingen

SEOB is voorstander van een vervolg IMF-programma, waarbij de nadruk wordt gelegd op het versterken van instituten. Een vervolg op het IMF-programma blijft noodzakelijk om de economische basis verder te versterken. Hierbij ligt de nadruk niet op directe maatregelen voor huishoudens. Het vervolg van het IMF-programma moet gericht zijn op het versterken van een stabiele financiële basis, waarbij de overheidsfinanciën tot minstens 2028 onder controle blijven. Hiermee kan Suriname een dubbele inflatiegolf voorkomen: eerst tussen 2026 en 2028 door begrotingsdruk en het interen op kasreserves, en daarna door olie-inkomsten zonder heldere langetermijnvisie, met het risico op resource-curse gedreven inflatie.

SEOB benadrukt dat de offers van de samenleving tijdens het IMF-programma niet verloren mogen gaan. De aanbevelingen van SEOB om de sociaaleconomische situatie te versterken, zijn onder meer:

Versterking van instituten

Het versterken van instituten kan onder meer door modernisering van beleid en wetgeving, capaciteitsopbouw van personeel binnen de betrokken instellingen, en het verminderen van overheidsinvloed door middel van verzelfstandiging. Het versterken van instituten zoals de Centrale Bank van Suriname, Douane, het Ministerie van Financiën en Planning, CLAD, de Rekenkamer, Bureau voor de Staatsschuld, het Planbureau en het Algemeen Bureau voor de Statistiek is essentieel om duurzame ontwikkeling te garanderen. SEOB beveelt sterk aan om de Belastingdienst te verzelfstandigen ten einde de overheidsinkomsten structureel te verhogen.

Gedegen bestuur en integriteit

Goed bestuur en integriteit zijn noodzakelijk voor een sterk land en een gezonde economie. In dit kader beveelt SEOB aan:

- Herstructureren of privatiseren van verlieslatende staatsbedrijven op transparante wijze.
- Oprichten van een nationaal AML/CFT-instituut en uitwerken van de aanbevelingen van NRA 2.
- SEOB benadrukt het belang van het volledig uitvoeren van de anti-corruptiewet en de aanbestedingswet.

Overheidsfinanciën

Gebalanceerde overheidsinkomens- en uitgavenstromen vormen ook de basis van een gezonde economie. Daarnaast adviseert SEOB om:

- De belastinggrondslag te verbreden
- Gericht te investeren in onderwijs, gezondheidszorg en infrastructuur.
- Het ambtenarenapparaat te rationaliseren
- De schuldquote te verlagen en
- Het Spaar- en Stabilisatiefonds te operationaliseren met een duidelijke governance structuur en 'ringfencing' kader.

Monetair beleid en kapitaalmarktontwikkeling

Een geloofwaardig monetair beleid ondersteund door een goed functionerende kapitaalmarkt zijn essentieel voor economische stabiliteit. SEOB adviseert:

- Overgaan van monetary targeting naar interest-rate of inflation targeting.
- Ontwikkelen van de geld- en kapitaalmarkt.
- Versterken van het betalingsverkeer en verbeteren van de efficiëntie.

Sociale stabiliteit en inclusie

Sociale samenhang versterkt het draagvlak voor beleid. SEOB beveelt in dit kader aan:

- Hervormen van het sociaal programma met focus op effectiviteit.
- Bieden van gerichte steun aan kwetsbare groepen.
- SEOB benadrukt het belang van beleid dat inclusiviteit en maatschappelijke participatie versterkt.

<http://www.seob.sr>
secretary@seob.sr

